

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 8 maj 2013*

”Överklagande — Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Marknaden för butadiengummi och emulsionspolymeriserat styren-butadiengummi — Fråga huruvida ansvaret för ett dotterbolags överträdelse kan åläggas dess moderbolag — Presumtion om utövande av ett avgörande inflytande — Motiveringsskyldighet — Överträdelsens allvar — Tillämpning av en multiplikationsfaktor i avskräckande syfte — Konkret påverkan på marknaden — Försvårande omständigheter — Upprepning av överträdelse”

I mål C-508/11 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i Europeiska unionens domstols stadga, som ingavs den 24 september 2011,

Eni SpA, Rom (Italien), företrätt av G.M. Roberti och I. Perego, avvocati,

klagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företräd av V. Di Bucci, G. Conte och L. Malferrari, samtliga i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano samt domarna M. Berger (referent), A. Borg Barthet, E. Levits och J.-J. Kasel,

generaladvokat: Y. Bot,

justitiesekreterare: handläggaren A. Impellizzeri,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 9 januari 2013,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: italienska.

Dom

- 1 Eni SpA (nedan kallat Eni) har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 13 juli 2011 i mål T-39/07, Eni mot kommissionen (REU 2011, s. II-4457) (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogillade tribunalen delvis Enis talan om ogiltigförklaring av beslut K(2006) 5700 slutlig av den 29 november 2006 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/F/38.638 – Butadiengummi och emulsionspolymeriserat styren-butadiengummi) (nedan kallat det omtvistade beslutet), i den del som avser Eni, eller i andra hand om upphävande eller nedsättning av de böter bolaget ålagts.
- 2 Europeiska kommissionen har anslutningsöverklagat och yrkat att den överklagade domen ska upphävas i den del tribunalen där ogiltigförklarade det omtvistade beslutet – såtillvida som det där befanns utgöra en försvårande omständighet att Eni gjort sig skyldigt till en upprepad överträdelse – och till följd av detta satte ned bötesbeloppet.

Bakgrund till tvisten och det omtvistade beslutet

- 3 Den 7 juni 2005 inledde kommissionen ett förfarande enligt artikel 81 EG och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) rörande marknaden för butadiengummi (nedan kallat BR) och emulsionspolymeriserat styren-butadiengummi (nedan kallat ESBR), syntetgummi som huvudsakligen används för däcktillverkning. Kommissionen tillställde Eni, Polimeri Europa SpA (nu Versalis SpA, nedan kallat Versalis), ett helägt dotterbolag till Eni, och Syndial SpA (tidigare EniChem SpA, nedan kallat Syndial), ett annat bolag i Eni-koncernen, ett första meddelande om invändningar.
- 4 Den 6 april 2006 antog kommissionen ett andra meddelande om invändningar. Efter att den 22 juni 2006 ha deltagit i ett muntligt hörande beslutade kommissionen att avsluta förfarandet bland annat vad avsåg Syndial.
- 5 Det administrativa förfarandet utmynnade i att kommissionen antog det omtvistade beslutet den 29 november 2006. Enligt artikel 1 i det beslutet hade Eni, Versalis och de övriga företag som det omtvistade beslutet var riktat till, det vill säga Bayer AG, The Dow Chemical Company, Dow Deutschland Inc., Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH, Dow Europe, Shell Petroleum NV, Shell Nederland BV, Shell Nederland Chemie BV, Unipetrol a.s., Kaučuk a.s. och Trade-Stomil sp. z o.o., överträtt artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet genom att under de angivna perioderna delta i en enda, fortlöpande överenskommelse inom ramen för vilken företagen fastställt målpriser, delat upp kundbasen genom avtal om icke-aggression och utbytt känsliga affärsuppgifter om priser, konkurrenser och kunder på området för BR och ESBR, under perioden (såvitt avser Eni) från den 20 maj 1996 till den 28 november 2002.
- 6 Under den perioden bedrevs, enligt skäl 26 och följande skäl i det omtvistade beslutet, verksamheten inom Eni-koncernen avseende de berörda produkterna först av EniChem Elastomeri srl (nedan kallat EniChem Elastomeri), ett bolag som indirekt kontrollerades av Eni genom dotterbolaget EniChem SpA. Den 1 november 1997 fusionerades EniChem Elastomeri med EniChem SpA, som Eni kontrollerade till 99,97 procent. Den 1 januari 2002 avyttrade EniChem SpA sin strategiska kemiska verksamhet, inbegripet den verksamhet som rörde BR och ESBR, till Versalis. Sedan den 21 oktober 2002 kontrolleras Versalis direkt och helt av Eni.
- 7 Vad gäller de böter som kommissionen ålade företagen i det omtvistade beslutet, fastställdes de enligt riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget (EGT C 9, 1998, s. 3) (nedan kallade riktlinjerna).

- 8 Kommissionen klassificerade överträdelsen som mycket allvarlig och gjorde, när den fastställde utgångsbeloppet för beräkningen av böterna, åtskillnad mellan försäljningen av BR respektive ESBR för vart och ett av de berörda företagen år 2001. Vad gäller samtliga bolag i Enis ägo, i den mening som avses i skäl 36 i det omtvistade beslutet (nedan kallade EniChem), uppgick försäljningen av BR och ESBR till 164,902 miljoner euro år 2001, vilket placerade EniChem främst bland de företag som saluförde BR och ESBR och var inblandade i överträdelsen. Baserat på detta fastställde kommissionen utgångsbeloppet för Enis böter till 55 miljoner euro.
- 9 Kommissionen tillämpade därefter multiplikationsfaktorer i avskräckande syfte, baserade på det berörda företags totala omsättning under år 2005. Kommissionen fann att ingen multiplikationsfaktor behövde tillämpas på Trade-Stomil sp. z o.o. (38 miljoner euro i omsättning) och Kaučuk a.s. (2,718 miljarder euro i omsättning), medan en multiplikationsfaktor på 1,5 tillämpades på Bayer AG (27,383 miljarder euro i omsättning), en faktor på 1,75 på The Dow Chemical Company, Dow Deutschland Inc., Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH och Dow Europe (37,211 miljarder euro), en faktor på 2 på Eni och Versalis (73,738 miljarder euro) och en faktor på 3 på Shell Petroleum NV, Shell Nederland BV och Shell Nederland Chemie BV (246,549 miljarder euro).
- 10 Vad vidare gäller Eni och Versalis höjdes beloppet med 65 procent på den grunden att de bolagen hade deltagit i överträdelsen under sex år och sex månader.
- 11 Slutligen höjde kommissionen grundbeloppet för Enis böter med 50 procent för upprepade överträdelser, eftersom Eni redan hade varit föremål för två tidigare beslut där överträdelser av unionens konkurrensrätt konstaterats, nämligen kommissionens beslut 86/398/EEG av den 23 april 1986 om ett förfarande enligt artikel [81 EG] (ärende IV/31.149 – polypropylen) (EGT L 230, s. 1) (nedan kallat beslutet polypropylen) och kommissionens beslut 94/599/EG av den 27 juli 1994 om ett förfarande enligt artikel [81 EG] (ärende IV/31.865 – PVC) (EGT L 239, s. 14) (nedan kallat beslutet PVC II).
- 12 Kommissionen ålade följaktligen i artikel 2 c i det omtvistade beslutet Eni, solidariskt med dotterbolaget Versalis, böter på 272,25 miljoner euro.

Talan vid tribunalen och den överklagade domen

- 13 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 16 februari 2007 väckte Eni talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet eller, i andra hand, om upphävande eller nedsättning av de böter som bolaget ålagts. Eni åberopade två grunder till stöd för sin talan.
- 14 I den första grunden bestred Eni det ansvar för överträdelsen som kommissionen tillskrivit företaget. Den första grunden bestod av fyra delar. För det första hade kommissionen enligt Eni tillämpat felaktiga kriterier för bedömningen av moderbolagets ansvar. För det andra hade kommissionen felaktigt tillskrivit Eni ”objektivt ansvar”. För det tredje hade Eni under det administrativa förfarandet lagt fram omständigheter utifrån vilka kommissionen borde ha ansett att Eni inte utövat något avgörande inflytande över Syndials/Versalis affärspolicy. För det fjärde hävdade Eni att kommissionen hade åsidosatt principer om begränsat ansvar för aktiebolag (società di capitali) och ”gemensamma” principer i fråga om ansvar.
- 15 I den andra grunden anförde Eni att kommissionen hade fastställt böterna på ett felaktigt sätt. Den grunden bestod av tre delar. För det första bestred Eni tillämpningen av en multiplikationsfaktor i avskräckande syfte. För det andra gjorde företaget gällande att kommissionen gjort fel som konstaterat som försvarande omständighet att Eni gjort sig skyldigt till en upprepad överträdelse i förevarande mål. För det tredje hävdade Eni att kommissionen borde ha beaktat att Syndial utelämnats när den fastställde bötesbeloppet.

- 16 Beträffande den första grundens första del erinrade tribunalen i sin dom om att "när ett moderbolag innehar samtliga aktier i ett dotterbolag föreligger det en presumtion som kan motbevisas om att nämnda moderbolag utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets agerande" och att "möjligheten att tillskriva moderbolaget ett ansvar för överträdelsen [är] en möjlighet som överlämnats till kommissionens bedömning", vilken inte är bunden av sin tidigare beslutspraxis i detta hänseende (punkterna 63 och 64 i den överklagade domen).
- 17 Vad gäller denna tidigare beslutspraxis fann tribunalen att kommissionen "anfört tillräckliga skäl till varför den beslutat att tillskriva Eni ansvaret för dess dotterbolags uppträdande" (punkt 65 i den överklagade domen). Eftersom kommissionens beslutspraxis, såsom framgick i målet, "grundas på en riktig tolkning av artikel 81.1 EG", kan rättssäkerhetsprincipen "således inte hindra en förändrad orientering av kommissionens beslutspraxis" (punkt 66 i den överklagade domen). Tribunalen biföll därför inte talan på den delgrunden.
- 18 Vad gäller den första grundens andra del, om felaktig tillämpning av ett "objektivt ansvar", framhöll tribunalen bland annat att den omständigheten att kommissionen "avfärdat de argument som Eni lagt fram för att motbevisa presumtionen som följer av att Eni helt äger sina dotterbolag medför inte att denna presumtion inte kan motbevisas" (punkt 78 i den överklagade domen) och att det "[h]ärav följer att vad Eni anfört om att det angripna beslutet skulle vara bristfälligt motiverat ska lämnas utan avseende" (punkt 79 i den överklagade domen).
- 19 Vad gäller den första grundens tredje del konstaterade tribunalen bland annat att "det inte [är] nödvändigt att bevisa att moderbolaget utövat inflytande över ett dotterbolags affärspolicy inom just det område som överträdelsen avser för att moderbolaget ska kunna hållas ansvarigt för dotterbolagets överträdelse ... I synnerhet är den omständigheten att Eni endast varit en teknisk och ekonomisk koordinator och tillhandahåller nödvändig ekonomisk hjälp till sina dotterbolag inte tillräcklig för att utesluta att Eni utövar ett avgörande inflytande över dessa dotterbolag genom att i synnerhet samordna ekonomiska investeringar inom koncernen" (punkt 97 i den överklagade domen).
- 20 När det gäller påståendet att den kemiska verksamheten var en viktig del av koncernens industriella policy, fann tribunalen att "den inte [kan] visa att Eni lämnat sina dotterbolag en fullständig frihet att själva bestämma sitt uppträdande på marknaden" (punkt 98 i den överklagade domen). Tribunalen påpekade också att de hierarkiska banden enligt kommissionen gick direkt till de verkställande direktörerna för EniChem SpA (sedermera Syndial) respektive Versalis, och dessa svarade inför respektive bolagsstyrelse, vilket Eni inte bestritt. Dessa styrelser var direkt eller indirekt utsedda av Eni (punkt 99 i den överklagade domen).
- 21 Tribunalen fann vidare att den omständigheten att Eni endast indirekt ägde samtliga aktier i de bolag som bedrev tillverkning av BR och ESR "inte är av sådan art att den i sig kan visa att Eni och dessa företag inte har utgjort en enda ekonomisk enhet" (punkt 102 i den överklagade domen). Eni hade därmed inte visat att kommissionen åsidosatt principen om god förvaltningsed (punkt 103 i den överklagade domen).
- 22 Vad gäller den första grundens fjärde del fann tribunalen att "kommissionen inte har tillämpat någon icke motbevisbar presumtion i förevarande mål" (punkt 114 i den överklagade domen). Vad gäller Enis argument om de regler som gäller vid företagsuccession, saknar de relevans, eftersom "det ansvar som kommissionen i förevarande mål tillskrivit Eni inte grundats på någon sådan situation" (punkt 117 i den överklagade domen).
- 23 Tribunalen biföll således inte talan såvitt avser någon del av Enis första grund, såsom framgår av punkt 118 i den överklagade domen.

- 24 Vad gäller den andra grundens första del konstaterade tribunalen bland annat att "avtal eller överenskommelser för, såsom i förevarande mål, prisreglering eller för uppdelning av marknader i sig, redan utifrån sin art, kan kategoriseras som 'mycket allvarliga', utan att kommissionen är skyldig att visa att överträdelsen haft någon konkret påverkan på marknaden" (punkt 140 i den överklagade domen).
- 25 I punkt 143 i den överklagade domen påpekade tribunalen att vad gäller "den ifrågavarande marknadens omfattning inom [EES] år 2001 (det vill säga 550 miljoner euro), eller till den andel av denna marknad som de berörda företagen hade", ska "även andra i förevarande mål relevanta omständigheter beaktas", nämligen att överträdelsen i fråga "i sig är mycket allvarlig och avser hela EES territorium".
- 26 Tribunalen konstaterade vidare i punkt 143 i den överklagade domen att "enligt punkt 1 A i riktlinjerna är 20 miljoner euro det lägsta bötesbeloppet för mycket allvarliga överträdelser". Eftersom försäljningen, för alla de bolag som Eni ägde direkt eller indirekt, "av de ifrågavarande produkterna ... år 2001 uppgick ... till mer än 164 miljoner euro [och böterna inte överstiger] taket på 10 procent av dess omsättning under föregående räkenskapsår enligt artikel 23.2 i [rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 EG och 82 EG (EGT L 1, 2003, s. 1)]", var det inte oproportionerligt att fastställa ett utgångsbelopp för böterna på 55 miljoner euro.
- 27 Slutligen tillbakavisade tribunalen Enis påstående att de berörda företagen bara haft en begränsad andel av marknaden för BR och ESBR, ett påstående som "grundat sig på en marknad inkluderande dessa två produkter och naturgummi, en produkt som inte omfattas av det [omtvistade] beslutet" (punkt 144 i den överklagade domen).
- 28 Vad gäller den andra grundens andra del erinrade tribunalen först, i punkt 164 i den överklagade domen, om att kommissionen ansåg att EniChem redan hade varit mottagare av kommissionsbeslut om konkurrensbegränsande samverkan, nämligen besluten Polypropylen och PVC II.
- 29 Enligt tribunalen framgår det av det omtvistade beslutet att kommissionen i förevarande fall vid bedömningen av den försvårande omständigheten att det förekommit upprepade överträdelser beaktade begreppet företag i den mening som avses i artikel 81 EG. Tribunalen underströk dock att kommissionen, när den "avser att åberopa begreppet företag ... ska ... lägga fram detaljerade och bestämda uppgifter som stöder dess påstående" (punkt 166 i den överklagade domen).
- 30 Kommissionen hänvisade dock "i skäl 487 i det [omtvistade] beslutet ... till 'EniChem' på ett allmänt sätt[, vilket] definierades i skäl 36 i det [omtvistade] beslutet som 'varje bolag som Eni SpA äger'", något som tribunalen såg som "relativt obestämt". Vidare påpekade tribunalen att "det bolag som beslutet polypropylen riktats till, det vill säga Anic [SpA], inte är bland de bolag som nämnts i" skälen 26–35 i det omtvistade beslutet, som "huvudsakligen [syftar] till att beskriva utvecklingen av de bolag som ägts av Eni under överträdelsen, vilket var efter antagandet av besluten polypropylen och PVC II" (punkt 167 i den överklagade domen).
- 31 Kommissionen hänvisade till besluten polypropylen och PVC II och att den där "anfört att 'Eni' varit föremål för dessa beslut". Det uttrycket definierades dock inte i det angripna beslutet. Enligt tribunalen "framgår [det] i synnerhet av skälen 26–36 i det angripna beslutet att när kommissionen avsett bolaget Eni, i egenskap av moderbolag för de övriga bolagen, har den använt uttrycket 'Eni SpA'" (punkt 168 i den överklagade domen).
- 32 Tribunalen preciserade att "även om kommissionen genom användning av uttrycket 'Eni' ... avsett de bolag som utgjort en del av 'företaget' ..., det vill säga de juridiska personer som Eni ägt, har kommissionen inte lagt fram några detaljerade och bestämda uppgifter i detta avseende inom ramen för det [omtvistade] beslutet" (punkt 169 i den överklagade domen). Eftersom den strukturella

utvecklingen och kontrollen av de berörda bolagen är väldigt komplicerad, ”ankommer [det] under sådana förhållanden på kommissionen att vara särskilt bestämd i sina uppgifter och att lägga fram alla nödvändiga detaljerade uppgifter som stöder att de företag som det [omtvistade] beslutet riktats till och de bolag som besluten polypropylen och PVC II riktades till utgjorde ett och samma ’företag’ i den mening som avses i artikel 81 EG” (punkt 170 i den överklagade domen). Tribunalen fann att kommissionen inte hade uppfyllt denna motiveringsskyldighet och biföll därför talan såvitt avsåg den andra grundens andra del.

- 33 Vad slutligen gäller den andra grundens tredje del, om tillämpningen av gränsvärdet enligt artikel 23.2 i förordning nr 1/2003, slog tribunalen fast att ”[g]ränsen på 10 procent i den mening som avses i denna bestämmelse ska ... beräknas utifrån den sammanlagda omsättningen för samtliga bolag som utgör den ekonomiska enhet som agerar såsom företag i den mening som avses i artikel 81 EG” (punkt 177 i den överklagade domen). Enis argument för att visa att det bötesbelopp företaget solidariskt ålagts att betala borde ha begränsats till 10 procent av Syndials omsättning är följaktligen inte relevanta (punkt 178 i den överklagade domen).
- 34 Eftersom tribunalen biföll talan såvitt avsåg den andra grundens andra del, ogiltigförklarade den artikel 2 c i det omtvistade beslutet, i den mån Eni där ålagts att betala 272,25 miljoner euro i böter, och fastställde i stället Enis böter till 181,5 miljoner euro. Talan i övrigt lämnades utan bifall.

Parternas yrkanden

- 35 Eni har i sitt överklagade yrkat att domstolen ska
- upphäva den överklagade domen helt eller delvis i den del Enis talan i mål T-39/07 ogillades, och följaktligen
 - ogiltigförklara den omtvistade beslutet helt eller delvis, och/eller
 - upphäva, eller åtminstone sätta ned, de böter som ålades Eni genom det omtvistade beslutet, eller
 - i andra hand, helt eller delvis upphäva den överklagade domen i den del Enis talan i mål T-39/07 ogillades och återförvisa målet till tribunalen för förnyad prövning i sak mot bakgrund av domstolens slutsatser,
 - förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i båda instanserna, och
 - ogilla kommissionens anslutningsöverklagande, eftersom det delvis inte kan prövas i sak och i alla händelser är ogrundat, samt förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.
- 36 Kommissionen har yrkat att domstolen ska
- ogilla överklagandet,
 - upphäva den överklagade domen i den del tribunalen där delvis ogiltigförklarade det omtvistade beslutet – såvitt avser att upprepade överträdelser befanns utgöra en försvarande omständighet – och följaktligen sätta ned bötesbeloppet, och
 - förplikta klaganden att ersätta rättegångskostnaderna.

Huvudöverklagandet och anslutningsöverklagandet

Huvudöverklagandet

- 37 Eni har anfört två grunder till stöd för sitt överklagande. Den första grunden är att tribunalen enligt Eni borde ha ogiltigförklarat det omtvistade beslutet i den mån företaget där hölls ansvarigt för överträdelser begångna av Syndial och/eller Versalis. Den andra grunden avser påstådd felaktig rättstillämpning vid fastställandet av bötesbeloppet.

Den första grunden: Åsidosättande av artikel 101 FEUF, artiklarna 41, 47–49 och 52 i stadgan, artiklarna 6 och 7 i Europakonventionen och allmänna rättsprinciper samt bristfällig motivering

- 38 Den första grunden som Eni anfört avser åsidosättande av artikel 101 FEUF, av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), av artiklarna 6 och 7 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen) och av principen om oskuldspresumtion, legalitetsprincipen, principen om ansvar för eget handlande, proportionalitetsprincipen och principerna om rätt till försvar och till en rättvis rättegång samt bristfällig motivering i strid med artikel 296 FEUF.

- 39 Den första grunden består av fyra delar. Den första delgrunden avser påstådd felaktig rättstillämpning av tribunalen vad gäller villkoren för att ålägga klagandens ansvar för överträdelsen och bevisföringen. Den andra och den tredje grunden avser en påstått felaktig bedömning från tribunalens sida beträffande möjligheten att motbevisa ansvarspresumtionen, vilket medför att det ansvar som ålades Eni är av objektiv karaktär och ansvarspresumtionen icke motbevisbar. Den fjärde grunden avser ett påstått åsidosättande av principen om begränsat ansvar för aktiebolag, de gemensamma principerna om ansvar och principerna om företagssuccession.

– Upptagande till sakprövning av vissa invändningar

- 40 Vad gäller invändningarna om ett påstått åsidosättande av artikel 47 i stadgan och av artikel 6 i Europakonventionen, vilka inte tydligt kan placeras in under en specifik delgrund inom den första grunden, har kommissionen gjort gällande för det första att de inte anförts i första instans och därför inte kan tas upp till sakprövning. Detsamma gäller Enis invändning att ansvarspresumtion vid helägande leder till en omotiverad åtskillnad i behandling mellan de fall då moderbolaget inte ensam äger dotterbolaget och de fall då det gör det.

- 41 Domstolen konstaterar att dessa invändningar inte anförts inför tribunalen, såsom kommissionen också påpekat. Den omständigheten räcker dock inte i sig för att invändningarna inte ska kunna prövas i sak, om de inte syftar till att anföra en ny grund för att motivera talan inför tribunalen, utan till att bestrida att den överklagade domen är välgrundad. I det här fallet är det fullt möjligt att tolka de anförda invändningarna på det sistnämnda sättet.

- 42 Enis invändningar om en påstådd överträdelse av artikel 47 i stadgan och av artikel 6 i Europakonventionen samt en påstådd omotiverad åtskillnad i behandling enbart baserad på ett moderbolags ägarandel i dotterbolaget kan således prövas i sak.

– Den första grundens första del: Felaktig rättstillämpning av tribunalen vad gäller villkoren för att tillskriva klaganden ansvar för överträdelsen och bevisföringen

i) Parternas argument

- 43 Eni har gjort gällande att tribunalen, i motsats till vad domstolen fordrade av kommissionen i dom av den 20 januari 2011 i mål C-90/09 P, General Química m.fl. mot kommissionen (REU 2011, s. I-1), punkt 78, inte konkret tagit ställning till de argument som Eni framfört rörande kommissionens påstådda skyldighet att lägga fram bevis för att Eni faktiskt utövat ett avgörande inflytande över dotterbolaget Versalis.
- 44 Enligt Eni återgav tribunalen endast vad som slagits fast i dom av den 10 september 2009 i mål C-97/08 P, Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen (REG 2009, s. I-8237). Den överklagade domen var därmed bristfälligt motiverad. Det finns inte heller grund för en presumtion att ett bolag utövar ett avgörande inflytande över sitt helägda dotterbolag. En sådan presumtion skulle strida bland annat mot legalitetsprincipen, principen om ansvar för eget handlande och rättssäkerhetsprincipen.
- 45 Kommissionen anser sig, baserat på fast rättspraxis, ha rätt att anta att ett moderbolag faktiskt kontrollerar ett dotterbolag redan på den grunden att det äger det till 100 procent.

ii) Domstolens bedömning

- 46 Domstolen erinrar om att det framgår av fast rättspraxis att, såvitt gäller tillämpningen av artikel 101 FEUF, ett dotterbolags beteende kan tillskrivas moderbolaget då dotterbolaget, trots att det är en fristående juridisk person, inte självständigt bestämmer sitt marknadsbeteende, utan i huvudsak följer instruktioner som det får av moderbolaget, särskilt med hänsyn till de ekonomiska, organisatoriska och juridiska band som binder samman dessa två juridiska enheter. I en sådan situation ingår moderbolaget och dotterbolaget nämligen i samma ekonomiska enhet, och den omständigheten att de utgör ett och samma företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF medför att kommissionen kan besluta att ålägga moderbolaget böter utan att det krävs att moderbolaget personligen har deltagit i överträdelsen (se, bland annat, beslut av den 13 december 2012 i mål C-654/11 P, Transcatab mot kommissionen, punkt 29 och där angiven rättspraxis).
- 47 Det framgår även av fast rättspraxis att i det särskilda fall där ett moderbolag helt eller nästan helt äger ett dotterbolag som har begått en överträdelse av unionens konkurrensregler, föreligger en motbevisbar presumtion om att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på dotterbolaget. I ett sådant fall räcker det att kommissionen visar att moderbolaget helt eller nästan helt äger dotterbolaget för att presumtionen ska vara tillämplig (se, bland annat, dom av den 3 maj 2012 i mål C-289/11 P, Legris Industries mot kommissionen, punkt 46 och där angiven rättspraxis).
- 48 Vidare föreligger det, i det särskilda fall där ett holdingbolag helt äger ett mellanliggande bolag som i sin tur helt äger ett dotterbolag i dess koncern, vilket har begått en överträdelse av unionens konkurrensregler, också en motbevisbar presumtion om att holdingbolaget utövar ett avgörande inflytande på det mellanliggande bolagets uppträdande och indirekt, genom sistnämnda bolag, även på nämnda dotterbolags uppträdande (domen i det ovannämnda målet General Química m.fl. mot kommissionen, punkt 88).
- 49 I detta fall ägde Eni, under hela den tid överträdelsen pågick, direkt eller indirekt minst 99,97 procent av aktiekapitalet i de bolag som var direkt verksamma i BR- och ESBK-sektorerna inom Eni-koncernen, det vill säga EniChem Elastomeri, EniChem SpA och Versalis. Detta har Eni inte heller bestritt. Den presumtion som nämns i punkterna 47 och 48 ovan och som framgår av fast rättspraxis är således tillämplig på Eni.

50 Vad gäller Enis argument att presumtionen om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande strider mot legalitetsprincipen, principen om ansvar för eget handlande och rättssäkerhetsprincipen, räcker det att erinra om att denna presumtion syftar just till att upprätthålla jämvikten mellan betydelsen av dels syftet att tygla beteenden som står i strid med konkurrensreglerna, särskilt artikel 101 FEUF, och förhindra att de upprepas, dels kraven enligt vissa allmänna principer i unionsrätten, såsom bland annat principerna om oskuldspresumtion och ansvar för eget handlande, rättssäkerhetsprincipen samt principen om rätten till försvar, inbegripet principen om parternas likställdhet i processen. Det är bland annat av detta skäl som den kan motbevisas (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 29 september 2011 i mål C-521/09 P, Elf Aquitaine mot kommissionen, REU 2011, s. I-8947, punkt 59). Eftersom Enis argument saknar fog, är den överklagade domen inte oriktig i detta avseende.

51 Vad sedan gäller den påstått bristande motiveringen förklarade tribunalen i detalj, i punkterna 56–67 i den överklagade domen, varför den i enlighet med fast rättspraxis fann att kommissionen kunde stödja sig på den aktuella presumtionen för att hålla Eni ansvarigt för den överträdelse som bland annat Versalis hade begått. De förklaringarna lämnar inga tvivel om tribunalens överväganden på denna punkt och ger domstolen möjlighet att utöva sin kontroll. Den överklagade domen är således inte bristfälligt motiverad i detta sammanhang. Vidare saknar det härvid betydelse, i motsats till vad Eni tycks ha hävdad, att tribunalen stödde sig på domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen för att motivera sin dom.

52 Mot denna bakgrund kan talan således inte bifallas såvitt avser den första grundens första del.

– Den första grundens andra och tredje delar: Påstått oriktig bedömning av tribunalen vad gäller möjligheten att motbevisa ansvarspresumtionen, vilket påståtts medföra att det ansvar som tillskrivits Eni fått en objektiv karaktär och att ansvarspresumtion fått en icke motbevisbar karaktär

i) Parternas argument

53 I den första grundens andra och tredje delar, vilka ska prövas gemensamt, har Eni hävdad att den bevisning som företaget lade fram för kommissionen under det administrativa förfarandet borde ha ansetts räcka för att motbevisa ansvarspresumtionen. Tribunalen gjorde ingen fullständig, opartisk och konkret prövning av samtliga uppgifter i akten. Mer specifikt tog tribunalen inte hänsyn till att Eni aldrig varit direkt verksamt i den aktuella sektorn, att det aldrig varit någon överlappning mellan ledningsgrupperna i moderbolaget och dotterbolagen, att Eni inte haft information om de operativa bolagens strategier och affärsplaner eller hur dessa sattes i verket och att Eni inte på något sätt varit inblandat i beslutsprocessen för att utarbeta strategier och affärsplaner eller för att bestämma bland annat årliga försäljningsvolymerna och priser.

54 Tribunalen betonade dock två aspekter, dels den roll Eni spelade som teknisk och finansiell samordnare, dels den relativa betydelsen av kemisektorn inom koncernen. Enis argument att dotterbolaget utövade en verksamhet som var klart avgränsad och starkt avskild från övriga verksamheter underkändes av tribunalen med endast en hänvisning till dess praxis som enda underlag. Domstolen har dock kritiserat ett sådant tillvägagångssätt i domen i det ovannämnda målet General Química m.fl. mot kommissionen, punkt 76 och följande punkter.

55 Tribunalen upprepade också kommissionens påpekanden att de hierarkiska kopplingarna inom dotterbolagen lett fram till dotterbolagens styrelseledamöter, vilka själva var ansvariga inför sina styrelser som indirekt utnämns av Eni. Utnämning av styrelsen är dock inget annat än en typisk rättighet för en huvudaktieägare och utgör inte i sig utövande av ett avgörande inflytande över dotterbolagets uppträdande. Tribunalen hänvisade i punkt 100 i den överklagade domen till den enda

bedömning som kommissionen gjorde i detta avseende och konstaterade att den inte framstod som uppenbart felaktig, utan att ta ställning till de argument som Eni anfört. Motiveringen i den överklagade domen är således uppenbart bristfällig.

- 56 Vidare fanns det enligt Eni inte tillräckligt stöd för tribunalens slutsats i punkt 102 i den överklagade domen att den omständigheten att Eni bara indirekt ägde 100 procent av de BR- och ESBP-producerande företagen inte visade att Eni och dessa företag inte utgjorde en enda ekonomisk enhet, en slutsats som strider mot tribunalens egen praxis.
- 57 Eni har vidare hävdade att dess resonemang rörande den objektiva karaktären av det ansvar den ålagts inte, till skillnad från vad tribunalen fann, grundar sig på en felaktig premis. Det måste finnas en reell möjlighet att motbevisa presumptionen om ett avgörande inflytande. Kommissionen anser dock i praktiken att utövande av ett avgörande inflytande är detsamma som ägande. Tribunalen bekräftade detta genom att a priori förneka att de objektiva omständigheter som Eni åberopade var relevanta. Ett sådant tillvägagångssätt strider mot rätten till försvar, mot de grundläggande rättsprinciper som också anges i stadgan, mot principen om oskuldspresumtion och mot legalitetsprincipen och utgör ett åsidosättande av principen om ansvar för eget handlande.
- 58 Slutligen fann tribunalen felaktigt, mot bakgrund av Enis påpekanden, att kommissionen inte hade åsidosatt principen om god förvaltningssed.
- 59 Enligt kommissionen kan Enis invändningar inte prövas i sak, eftersom de i själva verket syftar till en ny bedömning av de faktiska omständigheterna. I alla händelser är de ogrundade. Tribunalen beaktade de faktiska omständigheter som Eni åberopade till stöd för att bryta den presumtion som följde av helägandet och förklarade varför de inte var relevanta eller välgrundade. Eni hade behövt visa att dotterbolaget styrdes som ett separat företag baserat på rättsliga eller stadgeenliga förutsättningar, eller att helägandet bara var tillfälligt, för att visa att de båda bolagen inte utgjorde ett enda företag som gjorde sig skyldigt till den aktuella överträdelsen. Motiveringen i domen på denna punkt är korrekt, tillräcklig och övertygande.

ii) Domstolens bedömning

- 60 Domstolen ska först behandla kommissionens argument att den första grundens andra del inte kan prövas i sak, eftersom den syftar till att ifrågasätta tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna.
- 61 I sitt överklagande har Eni framfört vissa faktiska omständigheter, vilka nämns i punkt 53 ovan, till stöd för sitt påstående att det motbevisat presumptionen om ansvar för bolaget i egenskap av moderbolag som äger 100 procent eller nästan 100 procent av dotterbolaget.
- 62 Som Eni bekräftade vid förhandlingen bestrider bolaget dock inte bedömningen av dessa omständigheter vad gäller det faktiska innehållet, utan vad gäller den rättsliga bedömning som tribunalen gjorde när den kom till slutsatsen att omständigheterna i fråga, även om de skulle anses styrka, inte räcker för att konstatera att Eni och, bland annat, Versalis inte utgjorde ett enda företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF. Denna invändning kan således prövas i sak, såtillvida som den syftar till att domstolen ska kontrollera denna rättsliga bedömning.
- 63 Vad vidare gäller huruvida det finns fog för invändningen, erinrar domstolen för det första om den rättspraxis som nämns i punkt 47 och följande punkter ovan enligt vilken kommissionen, i en situation där moderbolaget äger ett dotterbolag till 100 procent eller nästan 100 procent, kan rikta ett beslut om att ålägga moderbolaget böter utan att det behöver visas att det sistnämnda bolaget självt var inblandat i överträdelsen, eftersom moderbolaget och dotterbolaget utgör ett enda företag i den

mening som avses i artikel 101 FEUF (se, för ett liknande resonemang, beslutet i det ovannämnda målet Transcatab mot kommissionen, punkt 29 och där angiven rättspraxis), även i det fallet – som nämns i punkt 48 ovan – att ägandet är indirekt, såsom i förevarande fall.

- 64 Vad gäller de omständigheter som Eni anfört för att motbevisa presumtionen, ska det konstateras att förutsatt att dessa faktiskt styrkts inför tribunalen, visar de att Versalis haft en viss självständighet vad gäller kemiverksamheten. Enbart detta räcker dock inte för att visa att Eni och, bland annat, Versalis inte utgjort ett enda företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF. Att Eni "enbart" fungerade som teknisk och ekonomisk samordnare eller gav dotterbolagen ekonomiskt stöd, som Eni gjort gällande, visar dessutom att det inte avstått från att utöva ett avgörande inflytande över dotterbolagen. Såsom tribunalen med fog konstaterade i punkt 97 i den överklagade domen, "[samlar ett bolag] i en koncern som samordnar bland annat de ekonomiska investeringarna inom koncernen ... ägandet i olika bolag och har till uppgift att säkerställa en enhetlig förvaltning, i synnerhet genom denna budgetkontroll".
- 65 Den slutsatsen påverkas inte av att Eni aldrig varit direkt verksam i kemisektorn och att det aldrig varit någon överlappning mellan ledningsgrupperna i moderbolaget och dotterbolagen. Att moderbolaget inte deltog direkt i överträdelsen eller uppmuntrade dotterbolaget att begå den visar inte att de båda bolagen inte utgjorde en enda ekonomisk enhet (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet General Química m.fl. mot kommissionen, punkt 103, och dom av den 29 september 2011 i mål C-520/09 P, Arkema mot kommissionen, REU 2011, s. I-8901, punkterna 48–50). Dessutom kunde samordningen av investeringar inom koncernen skötas av Eni även om det inte var någon överlappning mellan företagsledningarna eller direkt inblandning i den operativa ledningen av dotterbolagen. Detta har Eni inte heller bestritt.
- 66 Mot den bakgrunden kan Eni inte heller vinna framgång med sina övriga argument, att företaget saknade information om strategier och affärsplaner och om hur de sattes i verket och inte på något sätt varit inblandat i beslutsprocessen för att utarbeta strategier och affärsplaner eller för att bestämma bland annat årliga försäljningsvolymerna och priser, då dessa aktiviteter endast avsett den operativa verksamheten i kemisektorn.
- 67 Vad vidare gäller Enis argument att företaget bara hade de typiska rättigheterna för en huvudaktieägare och att det inte i sig utgör utövande av ett avgörande inflytande över dotterbolagets uppträdande att utöva de rättigheterna, erinrar domstolen om att presumtionen om ett faktiskt avgörande inflytande grundar sig på att det är just dessa rättigheter för ett moderbolag som äger 100 procent eller nästan 100 procent av dotterbolaget som gör att moderbolaget utom i rena undantagsfall kan utöva ett avgörande inflytande över dotterbolagets uppträdande (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Elf Aquitaine mot kommissionen, punkt 60). Bevisbördan för att visa att det inte föreligger ett sådant faktiskt inflytande ligger följaktligen inte på kommissionen utan på moderbolaget.
- 68 Denna tolkning av presumtionens räckvidd – som kommissionen förespråkade och tribunalen bekräftat – gör den inte heller icke motbevisbar. Att det är svårt att frambringa nödvändiga bevis för att presumtionen ska brytas innebär inte i sig att presumtionen faktiskt är icke motbevisbar (se domen i det ovannämnda målet Elf Aquitaine mot kommissionen, punkt 70). Mer konkret hade Eni för att motbevisa presumtionen behövt styrka att Versalis kunde agera helt självständigt inte bara på det operativa planet utan även på det ekonomiska. Det har Eni inte gjort.
- 69 Eftersom Enis påstående att tribunalen gav presumtionen om faktiskt avgörande inflytande en objektiv eller icke motbevisbar karaktär följaktligen saknar fog, kan talan inte bifallas såvitt avser invändningarna att tribunalen åsidosatte principerna om oskuldspresumtion, om att straff ska vara individuella, om ansvar för eget handlande, likhetsprincipen samt legalitetsprincipen i den mening som avses i artikel 52 i stadgan samt i artikel 47 i stadgan och artiklarna 6 och 7 i Europakonventionen.

- 70 Tribunalen gjorde således inte fel när den i den överklagade domen bekräftade kommissionens resonemang att varken de av Enis argument som behandlades uttryckligen i skälen 382–398 i det omtvistade beslutet eller Enis övriga argument, framförda inför tribunalen, räckte för att motbevisa presumtionen. Talan kan således inte bifallas såvitt gäller dessa invändningar.
- 71 För det andra, vad gäller att kommissionen, och därefter tribunalen, påstås ha åsidosatt sin motiveringsskyldighet, vill domstolen inledningsvis erinra om sin praxis enligt vilken skyldigheten att motivera ett individuellt beslut förutom att möjliggöra domstolskontroll syftar till att ge den berörde de upplysningar som är nödvändiga för att denne ska kunna bedöma om beslutet eventuellt är behäftat med ett sådant fel att det är möjligt att ifrågasätta dess giltighet (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet *Elf Aquitaine* mot kommissionen, punkt 148 och där angiven rättspraxis).
- 72 I detta fall uppfyller kommissionens utförliga motivering i skälen 382–398 i det omtvistade beslutet rörande Eni ansvar för överträdelsen kraven enligt den rättspraxis som nämns i punkten ovan. Även om kommissionen inte behandlade var och en av de omständigheter som Eni anförde inför tribunalen i avsikt att motbevisa presumtionen om ett faktiskt avgörande inflytande, lämnade den de upplysningar som var nödvändiga för att den berörde skulle kunna bedöma om beslutet eventuellt var behäftat med ett sådant fel att det var möjligt att ifrågasätta dess giltighet. Kommissionen preciserade särskilt, i punkt 388 i det omtvistade beslutet, att Enis rättigheter enligt bland annat koncernens styrregler gjorde att Eni kunde kontrollera avgörande aspekter av dotterbolagens affärspolicy.
- 73 Tribunalen gjorde sig således inte skyldig till felaktig rättstillämpning när den mot denna bakgrund fann att motiveringen i det omtvistade beslutet var tillräcklig.
- 74 Vad gäller motiveringen av den överklagade domen följer det av fast rättspraxis att det av motiveringen till en dom klart och tydligt ska framgå hur tribunalen har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för det fattade beslutet och så att domstolen ges möjlighet att utöva sin prövningsrätt (se, bland annat, dom av den 2 april 2009 i mål C-202/07 P, *France Télécom* mot kommissionen, REG 2009, s. I-2369, punkt 29 och där angiven rättspraxis).
- 75 I detta fall finns det inget som pekar på att det detaljerade resonemanget i punkterna 93–105 i den överklagade domen, om motiveringen av det omtvistade beslutet, inte uppfyller de kraven. Argumentet att den överklagade domen är bristfälligt motiverad, eftersom den godtar motiveringen av det omtvistade beslutet vad gäller vederläggandet av presumtionen om faktiskt avgörande inflytande, kan således inte heller godtas.
- 76 Slutligen hade tribunalen mot denna bakgrund också fog för sin slutsats, i punkt 103 i den överklagade domen, att kommissionen inte heller åsidosatt principen om god förvaltnings sed. Inte heller Enis argument på denna punkt kan således godtas.
- 77 Eftersom Eni inte kan vinna framgång med något av de argument som bolaget anför till stöd för den första grundens andra och tredje delar, kan talan inte bifallas såvitt avser dessa delgrunder.

– Den första grundens fjärde del: Påstått åsidosättande av principen om begränsat ansvar för aktiebolag, av de gemensamma principerna om ansvar och av principerna om företags succession

i) Parternas argument

- 78 Enligt Eni följer det av principen om begränsat ansvar för aktiebolag, av de gemensamma principerna om ansvar och av principerna om företags succession att endast i rena undantagsfall – om det har konstaterats och bevisats föreligga missbruk av principen om begränsat ansvar – kan bolags ställning som separata juridiska personer överskridas till förmån för en syn på koncernen som en enhet.

Tribunalen underlät utan motivering att specifikt pröva dessa argument samt de två meddelanden som bifogats ansökan, ett rörande amerikansk bolagsrätt och ett rörande amerikansk konkurrensrätt. Tribunalen upprepade bara vad som anförts i skäl 396 i det omtvistade beslutet, nämligen att ”det inte är relevant att hänvisa till andra rättsområden ...”. Den överklagade domen är därmed rättsstridig på denna punkt.

- 79 Eni har också gjort gällande att den överklagade domen är bristfälligt motiverad vad gäller Enis argument om domstolens praxis rörande företagssuccession. Eni har betonat att möjligheten att hålla en annan enhet ansvarig än den som faktiskt utfört överträdelsen är begränsad till enskilda undantagsfall, eftersom det utgör ett undantag från principen om personligt ansvar. Tribunalen har inte bedömt de rättsliga och organisatoriska banden mellan Syndial och Versalis eller huruvida de bolagen väsentligen tillämpat samma instruktioner för affärsverksamheten utan har endast erinrat om att de båda dotterbolagen direkt eller indirekt var helägda av Eni.
- 80 Kommissionen har därvid påpekat att vad gäller unionens konkurrensrätt kan man inte söka vägledning i de principer som är allmänt tillämpliga inom bolagsrätten. Amerikanska regler om konkurrensbegränsande samverkan är inte bindande inom unionsrätten. De meddelanden om amerikansk rätt som bifogades ansökan i första instans och på nytt bifogades överklagandet saknar alltså uppenbart relevans i målet och kan dessutom inte prövas i sak, eftersom de innehåller argument som inte tagits upp i själva ansökan. Slutligen saknar även argumenten om rättspraxis avseende ekonomisk företagssuccession uppenbart relevans, eftersom Eni inte tillskrevs ansvar för överträdelsen i fråga på grundval av succession, vilket tribunalen också tillräckligt tydligt förklarat i punkt 117 i den överklagade domen. Om något ger nämnda rättspraxis stöd åt kommissionens ståndpunkt.

ii) Domstolens bedömning

- 81 Vad för det första gäller Enis hänvisningar till allmänna rättsprinciper, närmare bestämt principerna om begränsat ansvar för aktiebolag och om bolags separata rättspersonlighet, som påstås förhindra att Eni hålls ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag, samt till de två meddelandena till stöd för bolagets påståenden som det bifogat ansökan, konstaterar domstolen att den invändningen är uppenbart ogrundad.
- 82 Det räcker härvid att hänvisa till fast rättspraxis, enligt vilken unionens konkurrensrätt avser verksamheten i företag (se, bland annat, dom av den 7 januari 2004 i de förenade målen C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mot kommissionen, REG 2004, s. I-123, punkt 59) och där begreppet företag omfattar varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer (se, bland annat, dom av den 14 december 2006 i mål C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, REG 2006, s. I-11987, punkt 40), och, när en sådan enhet har överträtt konkurrensreglerna, denna enhet enligt principen om personligt ansvar ska ansvara för överträdelsen (domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 56 och där angiven rättspraxis).
- 83 Med hänsyn till denna fasta rättspraxis hade tribunalen fog för att, i punkt 113 och följande punkter i den överklagade domen, avslå de motsvarande invändningar som Eni gjorde i första instans, utan att lämna någon detaljerad motivering. Eftersom Eni i realiteten avsåg att bestrida giltigheten av presumtionen om ett moderbolags faktiska avgörande inflytande på ett helägt eller nästan helägt dotterbolag, gjorde tribunalen inte heller fel när den hänvisade till sina överväganden rörande den frågan och konstaterade att Enis argument vilade på en felaktig premis.
- 84 Vad för det andra gäller invändningen om bristfällig motivering av den överklagade domen beträffande domstolens praxis om företagssuccession, är denna ogrundad.

85 Såsom tribunalen konstaterade i punkt 117 i den överklagade domen grundar sig inte Enis ansvar i detta fall på företagssuccession. När överträdelsen ägde rum kontrollerade Eni dotterbolagen helt eller nästan helt, vilket inte har bestritts. Kommissionen kunde följaktligen, på grundval av ovan i punkterna 47 och 48 nämnda rättspraxis, presumera att Eni, om inte annat visades, aldrig medan överträdelsen pågick upphörde att ingå i det "företag", i den mening som avses i artikel 101 FEUF, som begick den överträdelse som är föremålet för det omtvistade beslutet. Som tribunalen med fog slog fast i den överklagade domen, har denna presumtion inte motbevisats. Tribunalens motivering av den överklagade domen var således tillräcklig.

86 Talan kan följaktligen inte bifallas såvitt avser den första grundens fjärde del.

87 Eftersom klaganden inte kan vinna framgång med någon av den första grundens olika delgrunder, kan talan inte bifallas såvitt avser den grunden.

Den andra grunden: Åsidosättande av artikel 23 i förordning nr 1/2003 och av proportionalitetsprincipen samt bristfällig motivering i strid med artikel 296 FEUF

88 Den andra grunden till stöd för Enis överklagande består av två delar. Den första delgrunden avser oriktig bedömning av tribunalen vad gäller överträdelsens allvar och multiplikationskoefficienten, medan den andra grunden gäller att det inte beaktats att utelämnandet av Syndial påverkar beräkningen av böterna.

– Den andra grundens första del: Oriktig bedömning av tribunalen vad gäller överträdelsens allvar och multiplikationskoefficienten

i) Parternas argument

89 I den andra grundens första del har Eni gjort gällande att tribunalen, när den bestämde grundbeloppet för böterna utifrån överträdelsens allvar, bara tog hänsyn till överträdelsens art, som definierades utifrån det rättsstridiga syftet med den konkurrensbegränsande samverkan, och underlät att beakta en rad andra relevanta faktorer.

90 Tribunalen har inledningsvis inte tagit hänsyn till om påverkan av det konkurrensbegränsande uppträdande som konstaterades i det omtvistade beslutet varit "mätbar" i den mening som avses i punkt 1 A i riktlinjerna och att kommissionen faktiskt borde ha gjort en uppskattning av den i det första meddelandet om invändningar. Följaktligen var kommissionen, enligt Eni, skyldig att pröva denna påverkan.

91 Vidare förklarade tribunalen inte med egna ord vilka kriterier som motiverade att utgångsbeloppet sattes till 55 miljoner euro i stället för till minimibeloppet 20 miljoner euro.

92 Slutligen har Eni klandrat tribunalen för att den inte godtog Enis argument att bolaget inte känt till det konkurrensbegränsande syftet med det aktuella uppträdandet och för att den slog fast, i punkt 145 i den överklagade domen, att EniChem SpA med nödvändighet varit medvetet om detta. Enligt Eni är tribunalens motivering motstridig, eftersom kommissionen höll Eni ansvarigt enbart till följd av dess roll som moderbolag och inte på grund av att det skulle ha varit medvetet om uppträdandet i fråga.

93 Vad gäller multiplikationsfaktorn i avskräckande syfte, har Eni anfört att tribunalen inte beaktade att kemiområdet aldrig varit någon huvudverksamhet för bolaget och endast har en begränsad betydelse i koncernens industripolicy. Tribunalen bedömde inte heller korrekt kommissionens felaktiga

tillämpning av en multiplikationskoefficient på 2 till följd av att kommissionen för sin del inte på ett riktigt sätt bedömde omsättningen för de företag som det omtvistade beslutet riktade sig till och inte lämnade en tillfredsställande motivering på den punkten.

- 94 Kommissionen har bland annat anfört att det framgår av fast rättspraxis att en horisontellt konkurrensbegränsande samverkan om priser i sig kan klassificeras som ”mycket allvarlig”. Specifika effekter som identifieras kan på sin höjd fungera som kompletterande underlag för att höja utgångsbeloppet för böterna. Att kommissionen ansett sig vara i stånd att göra en sådan bedömning först efter ett fruktlöst försök i det första meddelandet om invändningar ändrar ingenting.
- 95 Sökandens påstående att den konkurrensbegränsande samverkan bara rörde en begränsad del av den relevanta marknaden gäller de faktiska omständigheterna och kan därför inte tas upp till sakprövning i denna instans. Vad gäller beloppet på 55 miljoner euro som utgångsbelopp vid beräkningen av böterna, motiverade tribunalen detta på ett uttömmande sätt i punkt 143 i den överklagade domen. Kommissionen, som i och för sig inte ser den subjektiva faktorn som relevant, anser att Eni som ledare för det företag som deltog i den konkurrensbegränsande samverkan också var medvetet om det konkurrensbegränsande uppträdandet i fråga.

ii) Domstolens bedömning

- 96 Vad för det första gäller vilken relevans påverkan av överträdelsen har, ska bedömningen av hur allvarliga överträdelserna av unionens konkurrensrätt är enligt fast rättspraxis göras med hänsyn till ett stort antal omständigheter. Det har inte fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som absolut ska tas i beaktande (se, bland annat, dom av den 19 december 2012 i mål C-445/11 P, Bavaria mot kommissionen, punkt 59 och där angiven rättspraxis). Vad mer konkret gäller en överträdelsets faktiska påverkan på marknaden, är det inte ett avgörande kriterium för bötesnivån (se domar av den 8 december 2011 i mål C-272/09 P, KME Germany m.fl. mot kommissionen, REU 2011, s. I-12789, punkt 34, och i mål C-389/10 P, KME Germany m.fl. mot kommissionen, REU 2011, s. I-13125, punkt 44).
- 97 Vad gäller överenskommelser om horisontell samverkan avseende priser eller uppdelning av marknader kan dessa överenskommelser klassificeras som mycket allvarliga överträdelser redan på grundval av överträdelsernas art utan att kommissionen är skyldig att visa att överträdelsen haft en konkret påverkan på marknaden (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Transcatub mot kommissionen, punkt 42). I det fallet utgör överträdelsets konkreta påverkan på marknaden endast en omständighet bland flera andra, som, om den är mätbar, gör det möjligt för kommissionen att höja böternas utgångsbelopp utöver det lägsta möjliga bötesbeloppet på 20 miljoner euro (dom av den 3 september 2009 i mål C-534/07 P, Prym och Prym Consumer mot kommissionen, REG 2009, s. I-7415, punkt 75).
- 98 Om tribunalen hade tagit hänsyn till överträdelsets konkreta påverkan på marknaden, förutsatt att denna påverkan var mätbar, hade det följaktligen bara varit som en icke oundgänglig, kompletterande omständighet. Eftersom överträdelsen i fråga till sin art är mycket allvarlig, hade böterna dessutom endast kunnat höjas till följd av att dess konkreta påverkan beaktades. Den invändningen saknar således verkan (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Prym och Prym Consumer mot kommissionen, punkt 75, och beslutet i det ovannämnda målet Transcatub mot kommissionen, punkterna 43 och 44).
- 99 För det andra, vad gäller invändningen att tribunalen inte med egna ord förklarade vilka kriterier som motiverade att utgångsbeloppet sattes till 55 miljoner euro i stället för minimibeloppet 20 miljoner euro, räcker det att konstatera att tribunalen i punkt 143 i den överklagade domen lämnade en detaljerad redogörelse för de faktorer den beaktade när den bedömde överträdelsets allvar. Den invändningen är således uppenbart ogrundad. Att tribunalen därvid även på ett flertal punkter, vid

utövandet av sin fulla prövningsrätt, bekräftade de bedömningar som kommissionen gjorde i det omtvistade beslutet påverkar inte den slutsatsen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 november 2012 i mål C-89/11 P, E.ON Energie mot kommissionen, punkt 133).

- 100 Vad för det tredje gäller den omständigheten att Eni, enligt vad bolaget påstått, inte känt till det aktuella uppträdandets konkurrensbegränsande syfte, erinrar domstolen om att ansvaret för överträdelsen tillskrivits det bolaget av den anledningen att det, såsom framgår av skälen i denna dom avseende den första grunden för överklagandet, tillsammans med EniChem SpA (sedermera Syndial) utgjorde ett enda företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF. Tribunalens konstaterande i punkt 145 i den överklagade domen att EniChem Spa måste ha känt till överträdelsen – vilket inte har bestritts – räcker därför för att underkänna det argument som anförts i första instans att kommissionen fastställt utgångsbeloppet för böterna felaktigt och inte beaktat den subjektiva faktorn avseende Eni. Den invändningen är således uppenbart ogrundad, och det finns inte anledning att avgöra huruvida det är relevant vid fastställandet av bötesbeloppet om bolaget känt till att det aktuella uppträdandet varit av konkurrensbegränsande art.
- 101 För det fjärde saknar den invändningen verkan, att tribunalen inte beaktat att kemisektorn enligt vad som påståtts endast har en begränsad betydelse i koncernens industripolicy. Den omständigheten saknar i sig betydelse, även om den skulle anses styrkt, vid fastställandet av grundbeloppet för böterna. Inte heller kan den utgöra en förmildrande omständighet i den mening som avses i punkt 2 i riktlinjerna.
- 102 Vad för det femte beträffar invändningen att tribunalen gjort en felaktig bedömning av kommissionens påstått oriktiga tillämpning av en multiplikationskoefficient på 2 samt bristfällig motivering av den överklagade domen på den punkten, framgår det av fast rättspraxis att det i ett överklagande klart ska anges på vilka punkter den dom som det yrkas upphävande av ifrågasätts samt de rättsliga grunder som särskilt åberopas till stöd för detta yrkande (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Arkema mot kommissionen, punkt 59 och där angiven rättspraxis).
- 103 Eni har dock härvid inte på ett precist sätt angett de rättsliga grunder som särskilt åberopas till stöd för yrkandet att den överklagade domen ska upphävas. Bolaget har endast, i punkt 72 i överklagandet, hävdatt att kommissionen inte "korrekt" hade bedömt de "relevanta" faktorerna för beräkningen, bland annat omsättningen, och att tribunalen inte "korrekt" hade bedömt den påstått felaktiga tillämpningen. Eni har inte heller förklarat på vilket sätt den överklagade domen var bristfälligt motiverad på denna punkt. Under dessa omständigheter kan domstolen inte företa sin lagenlighetsprövning, utan att riskera att döma utöver vad som har yrkats (*ultra petita*) (se, analogt, domen i det ovannämnda målet Arkema mot kommissionen, punkt 61 och där angiven rättspraxis). De invändningarna kan därför inte tas upp till sakprövning.
- 104 Vad slutligen gäller invändningen om ett åsidosättande av proportionalitetsprincipen, ska det konstateras att Eni inte anförts några argument som skiljer sig från dem som framförts till stöd för den andra grundens första del. Eni anförde väsentligen samma argument inför tribunalen för att denna vid utövandet av sin fulla prövningsrätt skulle sätta ned bolagets böter, argument som tribunalen fann inte motiverade en sådan nedsättning (se beslut av den 2 februari 2012 i mål C-404/11 P, Elf Aquitaine mot kommissionen, punkt 89), även om tribunalen förvisso satte ned böterna av andra skäl.
- 105 Under dessa omständigheter ankommer det inte på domstolen att av billighetsskäl ändra den bedömning som tribunalen med stöd av sin fulla prövningsrätt har gjort av det bötesbelopp som företag har ålagts på grund av att de har överträtt unionsrätten (se beslutet i det ovannämnda målet Elf Aquitaine, punkt 90 och där angiven rättspraxis). Klaganden kan följaktligen inte heller vinna framgång med denna invändning.
- 106 Eftersom ingen av de invändningar som anförts inom ramen för den andra grundens första del kan vinna framgång, kan talan således inte bifallas såvitt avser den delgrunden.

– Den andra grundens andra del: Underlåtenhet att beakta effekterna på bötesberäkningen av att utelämna Syndial

i) Parternas argument

- 107 Enligt Eni fick det allvarliga följderna för tillämpningen av gränsen på 10 procent enligt artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 att det omtvistade beslutet inte riktades även till Syndial. Eni har upprepat sitt argument att ansvar vid företagssuccession enligt fast rättspraxis förutsätter att det bolag som utförde överträdelsen upphört att existera ekonomiskt eller rättsligt sett, vilket inte är fallet här.
- 108 Kommissionen har mot detta anfört att tribunalen, som behandlade argumenten rörande detta i punkterna 177–179 i den överklagade domen, inte begått något fel. Under hela den period den konkurrensbegränsande samverkan pågick, kontrollerade Eni det bolag som deltog direkt i denna samverkan. Att Syndial inte ålades några böter påverkar därför inte Enis ansvar. Den gräns på 10 procent som föreskrivs i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 gäller dessutom koncernen, som tribunalen förklarade i punkterna 177–179 i den överklagade domen.

ii) Domstolens bedömning

- 109 Tribunalen underkände i punkterna 177–179 i den överklagade domen Enis argument att det fick "allvarliga följderna" för tillämpningen av gränsen på 10 procent enligt artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 att det omtvistade beslutet inte riktades även till Syndial. Den erinrade därvid om sin praxis enligt vilken den gränsen ska beräknas utifrån den sammanlagda omsättningen för samtliga bolag som utgör den ekonomiska enhet som agerar såsom företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF. Domstolen har sedan tidigare slagit fast att nämnda praxis inte utgör felaktig rättstillämpning (se beslut av den 3 maj 2012 i mål C-240/11 P, *World Wide Tobacco España* mot kommissionen, punkterna 45 och 46).
- 110 Enis invändning på denna punkt saknar följaktligen verkan, eftersom det bötesbelopp som Eni hade varit solidariskt ansvarigt för om det omtvistade beslutet hade varit riktat även till Syndial inte hade varit begränsat till 10 procent av Syndials omsättning.
- 111 Med hänsyn till ovan i punkt 109 angivna rättspraxis är argumentet att ansvar vid företagssuccession förutsätter att det bolag som utförde överträdelsen upphört att existera ekonomiskt eller rättsligt sett – vilket inte är fallet här – inte heller relevant. Avgörande i detta sammanhang är att Syndial var direkt inblandat i överträdelsen åtminstone fram till dess att dess kemiverksamhet fördes över till Versalis, vilket Eni inte har bestritt, och att Syndial kontrollerades av Eni vid den tid då det var inblandat i överträdelsen.
- 112 Slutligen har Eni inte hävdats att Syndial, efter det att dess kemiverksamhet överfördes till Versalis och innan det omtvistade beslutet antogs, upphörde att ingå i den av Eni kontrollerade koncernen. Därmed var Eni under hela den tid överträdelsen pågick och fram till dess att det omtvistade beslutet antogs huvudbolag i det företag som begick överträdelsen. Enis argument om företagssuccession är därför inte relevanta i detta sammanhang.
- 113 Av detta följer att överklagandet inte kan bifallas såvitt avser den andra grundens andra del och därmed såvitt avser den andra grunden i dess helhet.
- 114 Eftersom överklagandet inte kan vinna framgång avseende någon av de anförda grunderna, ska det ogillas.

Anslutningsöverklagandet

Parternas argument

- 115 Kommissionen har till stöd för sitt anslutningsöverklagande anfört en enda grund, nämligen att artikel 296 FEUF jämförd med artikel 101 FEUF har åsidosatts, att kommissionens intressen skadats till följd av förfarandefel samt att principen om ett kontradiktoriskt förfarande åsidosatts. I den överklagade domen befanns felaktigt de omständigheter som anförts i det omtvistade beslutet inte räckra för att styrka upprepade överträdelse som försvårande omständighet för Eni och Versalis.
- 116 Kommissionen har för det första erinrat om att den i punkt 430 i det andra meddelandet om invändningar hade angett att den avsåg att som försvårande omständighet beakta tidigare, redan konstaterade överträdelse och uttryckligen hade nämnt Enis deltagande i de överträdelse som framgick av besluten polypropylen och PVC II. Eni tog inte ställning till detta under förfarandet inför kommissionen. Det var först i ansökan till tribunalen som Eni gjorde gällande dels att det inte var samma person som begått de tidigare överträdelsen och den aktuella överträdelsen, eftersom verksamheterna i fråga rörde andra produkter och andra marknader och hade upphört redan innan besluten polypropylen och PVC II antogs, dels att det företag i koncernen som var inblandat i de tidigare konkurrensärendena var EniChem SpA.
- 117 Eni har dock aldrig hävdade att de bolag som ålades sanktioner i besluten polypropylen och PVC II inte ingick i "Eni-koncernen". Kommissionen anser att den om den velat i stället hade kunnat ålägga moderbolaget, det vill säga Eni, böterna, eftersom Eni helt kontrollerade de bolag som de besluten var riktade till, EniChem SpA och Anic SpA. Tribunalen bekräftade i dom av den 30 september 2003 i mål T-203/01, Manufacture française des pneumatiques Michelin mot kommissionen (REG 2003, s. II-4071), att det var korrekt av kommissionen att under sådana omständigheter anse att samma företag redan hade fällt för samma typ av överträdelse.
- 118 Tribunalen ställde inga skriftliga frågor till parten angående upprepade överträdelse och begärde inga klargöranden av de faktiska omständigheterna vid förhandlingen. Det var således helt oväntat att tribunalen i den överklagade domen delvis ogiltigförklarade det omtvistade beslutet på grundval av en påstått bristande motivering. Den överklagade domen strider därmed mot artikel 296 FEUF, jämförd med artikel 101 FEUF. Tribunalen fastställde motiveringsskyldighetens föremål och omfattning på ett felaktigt sätt. Enligt kommissionen utgör tribunalens tillvägagångssätt ett allvarligt åsidosättande av principen om ett kontradiktoriskt förfarande och följaktligen ett förfarandefel som skadar kommissionens intressen.
- 119 Kommissionen har betonade att motiveringen av en rättsakt särskilt ska göras utifrån sammanhanget. Domstolen fann i dom av den 22 juni 2004 i mål C-42/01, Portugal mot kommissionen (REG 2004, s. I-6079), punkt 66 och där angiven rättspraxis, att en rättsakt kan motiveras kortfattat när den fattas i ett sammanhang som är väl känt för de berörda personerna. Enligt kommissionen borde tribunalen ha gett kommissionen tillfälle att klargöra och precisera sin motivering, såsom i mål T-103/08, Versalis och Eni mot kommissionen (dom av den 13 december 2012).
- 120 Slutligen framgår det enligt kommissionen tydligt av skälen 366–373 i det omtvistade beslutet att det råder kontinuitet mellan det företag som beslutet PVC II var riktat till och det företag som var inblandat i överträdelsen i detta mål. Kommissionen har därför yrkat att den överklagade domen ska upphävas i den del det omtvistade beslutet där delvis ogiltigförklarades, beträffande konstaterandet om upprepade överträdelse avseende såväl beslutet polypropylen som beslutet PVC II, och i alla händelser i den mån tribunalens ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet avser upprepade överträdelse beträffande beslutet PVC II.

- 121 Enligt Eni grundar sig kommissionens överklagande på en felaktig tolkning av det omtvistade beslutet och den överklagade domen och på en missvisande redogörelse för Enis anmärkningar under det administrativa förfarandet och i första instans.
- 122 Eni har anfört att ingen unionsrättslig bestämmelse ålägger den som ett meddelande om invändningar är riktat till att bestrida de olika faktiska eller rättsliga omständigheterna i meddelandet under det administrativa förfarandet. Bolaget har därvid hänvisat till tribunalens dom av den 15 september 2011 i mål T-234/07, Koninklijke Grolsch mot kommissionen (REU 2011, s. I-6169), punkt 37. Tribunalen gjorde rätt som konstaterade att kommissionen inte kunde tillskriva Eni ansvar för upprepade överträdelser genom att i efterhand hålla Eni ansvarigt för de överträdelser som vid den aktuella tidpunkten hade tillskrivits EniChem SpA och Anic SpA, på grundval av att Eni ägde de båda bolagen, en omständighet som tribunalen dessutom inte ansåg styrkt.
- 123 Eni har betonat att kommissionen i besluten polypropylen och PVC II inte på något sätt såg moderbolaget Eni som inblandat, trots att kommissionen uppmärksammades på att frågan vem som skulle hållas ansvarig för de konstaterade överträdelserna var problematisk. Kommissionen kan inte retroaktivt åberopa presumptionen att moderbolagen äger dotterbolagen till 100 procent utan att komma i konflikt med bland annat rättssäkerhetsprincipen och principen om skydd för berättigade förväntningar och omotiverat begränsa Enis rätt till försvar.
- 124 Eni bestred dessutom redan under det administrativa förfarandet att det kan hållas ansvarigt i egenskap av ledare för koncernen och på grundval av en presumtion. Eni anser att kommissionen var skyldig att visa att bolaget faktiskt utövade ett avgörande inflytande på dotterbolagen inom PVC- och polypropylensektorerna och att de inte uppträtt självständigt på marknaden.
- 125 Vad gäller invändningen om åsidosättande av principen om ett kontradiktoriskt förfarande och av andra förfaranderegler, anser Eni att kommissionen inte specificerat dessa regler i sin inlägga och att den invändningen inte kan prövas i sak, eftersom den är alltför oprecis. Vad beträffar åsidosättande av principen om ett kontradiktoriskt förfarande kan det, enligt Eni, bara åberopas med giltig verkan vad gäller de grunder som tribunalen tagit upp ex officio. Den grund avseende vilken tribunalen biföll talan togs dock upp i Enis ansökan. Ett "tillrättaläggande" av motiveringen i det omtvistade beslutet vore dessutom bara möjligt om det avsåg motiveringen av en precis faktisk eller rättslig omständighet. Någon sådan motivering fanns inte i detta fall.

Domstolens bedömning

- 126 Den motivering som krävs enligt artikel 296 FEUF ska vara anpassad till rättsaktens beskaffenhet. Av motiveringen ska klart och tydligt framgå hur den institution som har antagit rättsakten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att behörig domstol ges möjlighet att utföra sin prövning (se dom av den 19 juli 2012 i de förenade målen C-628/10 P och C-14/11 P, Alliance One International och Standard Commercial Tobacco mot kommissionen och kommissionen mot Alliance One International m.fl., punkt 72 och där angiven rättspraxis).
- 127 När det gäller individuella beslut framgår det av domstolens fasta praxis att skyldigheten att motivera ett sådant beslut har till syfte, utöver att göra det möjligt för domstolen att pröva beslutets lagenlighet, att ge den berörde de upplysningar som är nödvändiga för att denne ska kunna bedöma om beslutet eventuellt är behäftat med ett sådant fel att det är möjligt att ifrågasätta dess giltighet (domen i de ovannämnda förenade målen Alliance One International och Standard Commercial Tobacco mot kommissionen och kommissionen mot Alliance One International m.fl., punkt 73 och där angiven rättspraxis).

- 128 Den berörde ska följaktligen i princip underrättas om skälen för beslutet samtidigt som den mottar det beslut som går denne emot. En bristfällig motivering kan inte rättas till genom att den berörde underrättas om skälen för beslutet under förfarandet vid unionsdomstolen (se, bland annat, domen i de ovannämnda förenade målen Alliance One International och Standard Commercial Tobacco mot kommissionen och kommissionen mot Alliance One International m.fl., punkt 74 och där angiven rättspraxis).
- 129 Av detta följer att kommissionen, när den ålägger ett bolag böter för överträdelse av unionens konkurrensregler och vid beräkningen av böterna tillämpar en multiplikationsfaktor för att beakta att samma bolag redan tidigare varit inblandat i en överträdelse av konkurrensreglerna, är skyldig att i beslutet om böterna lämna en redogörelse som möjliggör för unionsdomstolen och det berörda bolaget att förstå i vilken egenskap och i vilken utsträckning bolaget anses ha varit inblandat i den tidigare överträdelsen. Om kommissionen anser att bolaget ingått i det företag som beslutet om den tidigare överträdelsen riktade sig till, måste den underbygga detta påstående i tillräcklig mån.
- 130 I detta fall angav kommissionen i punkt 430 i det andra meddelandet om invändningar att den avsåg att beakta att liknande överträdelser hade konstaterats tidigare och att den därvid hänvisade till besluten polypropylen och PVC II och noterade att "ENI" hade varit "inblandat" i dessa beslut. I praktiken återfinns samma kortfattade konstaterande i skäl 487 i det omtvistade beslutet, där kommissionen även påpekade att dessa beslut redan hade riktats till "Enichem". Slutligen kan skäl 488 i det omtvistade beslutet förstås så, att samma företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF enligt kommissionen begick såväl de överträdelser som är föremålen för besluten polypropylen och PVC II som den överträdelse som är föremålet för det omtvistade beslutet.
- 131 Eftersom beslutet polypropylen var riktat bland annat till Anic SpA och beslutet PVC II bland annat till Enichem SpA, räcker de uppgifter som angavs i det omtvistade beslutet och som det erinras om i punkten ovan inte på något sätt för att förstå i vilken egenskap och i vilken utsträckning Eni, som varken beslutet polypropylen eller beslutet PVC II var riktat till, ansågs ha varit inblandat enligt dessa beslut.
- 132 Även om kommissionen har gjort gällande att skälen 366–373 i den överklagade domen innehåller en precis beskrivning av alla händelser avseende "EniChem", rör de förklaringarna emellertid bara de förändringar som skedde inom Eni-koncernen mellan den 20 maj 1996 och den 28 november 2002, såsom tribunalen korrekt konstaterade i punkt 167 i den överklagade domen. I de skälen lämnas dock inga preciseringar rörande bolagen som ingick i de företag som beslutet polypropylen och PVC II var riktade till, nämns inte om de bolagen är desamma som de i det omtvistade beslutet, vilket Eni har bestritt, och behandlas heller inte förändringar i detta sammanhang som kan ha skett under tiden mellan det att besluten polypropylen respektive PVC II antogs, det vill säga den 23 april 1986 respektive den 27 juli 1994, och att den överträdelse som konstateras i det omtvistade beslutet inleddes, det vill säga den 20 maj 1996.
- 133 Det omtvistade beslutet är följaktligen bristfälligt motiverat i det avseendet.
- 134 Vad vidare gäller en påstådd överträdelse av principen om ett kontradiktoriskt förfarande som innebär att kommissionens rätt till försvar åsidosatts, erinrar domstolen om att Eni – såsom bolaget självt med rätta betonat – gjorde invändningen om bristfällig motivering redan i ansökan i första instans. Eftersom kommissionen följaktligen hade möjlighet att till fullo ta ställning till den invändningen i sin svarsskrivelse liksom vid förhandlingen i första instans, kan principen om ett kontradiktoriskt förfarande inte konstateras ha åsidosatts på ett sätt som är till men för kommissionens rätt till försvar.

- 135 Såsom framgår av ovan i punkt 128 angiven rättspraxis, var kommissionen dessutom skyldig att lämna en tillräcklig motivering redan när den antog det omtvistade beslutet. Även om de omständigheter som enligt kommissionen utgör ett åsidosättande av principen om ett kontradiktoriskt förfarande inte hade förelegat, skulle det således ändå inte haft någon som helst inverkan på utgången i den överklagade domen om kommissionen lämnat ytterligare upplysningar inför tribunalen.
- 136 Vad gäller argumentet att Eni inte under förfarandet inför kommissionen åberopade att besluten polypropylen och PVC II å ena sidan och det omtvistade beslutet å andra sidan inte var riktade till samma personer, erinrar domstolen om att ingen unionsrättslig bestämmelse, såsom Eni med fog har anfört, ålägger den som ett meddelande om invändningar är riktat till att bestrida de olika faktiska eller rättsliga omständigheterna i meddelandet under det administrativa förfarandet.
- 137 Under dessa omständigheter gjorde sig tribunalen inte skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att kommissionen i det omtvistade beslutet inte lade fram tillräckligt detaljerade och bestämda uppgifter för att motivera slutsatsen att ett och samma "företag" i den mening som avses i artikel 101 FEUF vid upprepade tillfällen begått överträdelser och därför ogiltigförklarade artikel 2 c i det omtvistade beslutet, i den del böterna för Eni där fastställdes till 272,25 miljoner euro.
- 138 Eftersom kommissionens anslutningsöverklagande inte kan bifallas på den enda grund som anförts till stöd för detta, ska det följaktligen ogillas.

Rättegångskostnader

- 139 Enligt artikel 184.2 i rättegångsreglerna ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när överklagandet ogillas. Enligt artikel 138.1 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 184.1 gäller i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats.
- 140 Beträffande huvudöverklagandet har kommissionen yrkat att Eni ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Eni har tappat målet avseende dessa grunder, ska kommissionens yrkande bifallas.
- 141 Vad gäller anslutningsöverklagandet har Eni yrkat att kommissionen ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom kommissionen har tappat målet avseende sin enda grund, ska Enis yrkande bifallas.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

- 1) Huvudöverklagandet och anslutningsöverklagandet ogillas.**
- 2) Eni SpA ska ersätta rättegångskostnaderna såvitt avser huvudöverklagandet.**
- 3) Europeiska kommissionen ska ersätta rättegångskostnaderna såvitt avser anslutningsöverklagandet.**

Underskrifter